

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Εικόνες από τις ορθόδοξες κοινότητες της Αλβανίας Συλλογή Εθνικού Μουσείου Μεσαιωνικής Τέχνης Κορυτσάς στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Μια μοναδική έκθεση εικόνων από ορθόδοξες κοινότητες της Κεντρικής και Νότιας Αλβανίας, που για πρώτη φορά παρουσιάζονται στην Ελλάδα, πραγματοποιείται στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης από τις **14 Μαρτίου έως τις 12 Ιουνίου 2006**.

Η έκθεση αποτελεί τον επίλογο ενός επιτυχημένου προγράμματος συνεργασίας του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων με το Εθνικό Μουσείο Μεσαιωνικής Τέχνης της Κορυτσάς. Το πρόγραμμα, που αποτελεί υπόδειγμα διακρατικής συνεργασίας, κάλυψε τους τομείς της συντήρησης, της επιμόρφωσης και μεταφοράς τεχνογνωσίας, της επιστημονικής έρευνας και της μουσειακής έκθεσης.

Στο πλαίσιο του προγράμματος, 88 εικόνες από τις συλλογές του Μουσείου της Κορυτσάς μεταφέρθηκαν και συντηρήθηκαν υποδειγματικά στα εργαστήρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού· παράλληλα, οι συντηρητές του αλβανικού Μουσείου, μετέχοντας και οι ίδιοι σε διάφορα στάδια της συντήρησης, είχαν την ευκαιρία να εκπαιδευτούν στις νέες τεχνολογίες και τις σύγχρονες μεθόδους διάγνωσης και συντήρησης, προκειμένου να συντηρήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις υπόλοιπες - περίπου 6.500- εικόνες του μουσείου τους.

Η συντήρηση των εικόνων

Το πρόγραμμα συνεργασίας ξεκίνησε το 2000 και διήρκεσε 5 χρόνια. Εντάσσεται στο πλαίσιο των προγραμματικών στόχων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού να καταστεί κέντρο αναφοράς για ζητήματα διαφύλαξης, έρευνας και μελέτης του βυζαντινού και μεταβυζαντινού πολιτισμού, όσο και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, το οποίο μεριμνά για τη μελέτη, προστασία και προβολή των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων που βρίσκονται εκτός της ελληνικής επικράτειας.

Τα άρτια οργανωμένα εργαστήρια συντήρησης του Μουσείου διαθέτουν τον πιο σύγχρονο μηχανικό και τεχνολογικό εξοπλισμό. Επιστημονικές συσκευές όπως η πολυφασματική κάμερα, τα

στερεομικροσκοπία, όργανα μέτρησης ακριβείας καθώς και ο θάλαμος ραδιογραφήσεων επιτρέπουν στο εργαστήριο συντήρησης εικόνων του Μουσείου να διερευνά την κατάσταση διατήρησης των μη ορατών στρωμάτων των εικόνων. Με αυτό τον τρόπο είναι δυνατή η καταγραφή και η τεκμηρίωση της παθολογίας των εικόνων, ώστε να καθοριστούν οι ασφαλείς και αποτελεσματικές επεμβάσεις συντήρησης που θα εφαρμοστούν. Η ανάπτυξη της βάσης δεδομένων «Βυζάντιο», η οποία χρησιμοποιήθηκε και για τις ανάγκες του προγράμματος συνεργασίας με το Μουσείο της Κορυτσάς, επιτρέπει την ταυτόχρονη και ενιαία διαχείριση και επεξεργασία επιστημονικών δεδομένων που αφορούν στο αρχαιολογικό υλικό.

Η επιλογή των 88 εικόνων που συντηρήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος έγινε με κριτήρια την αρχαιότητα και την καλλιτεχνική αξία τους, την κρισιμότητα της κατάστασης διατήρησής τους, αλλά και το ενδιαφέρον που θα μπορούσαν να παρουσιάζουν για το ελληνικό κοινό. Χάρη στο υψηλό επίπεδο κατάρτισης και στην εμπειρία των συντηρητών του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, αλλά και στον εξειδικευμένο τεχνολογικό εξοπλισμό των εργαστηρίων του, αποκαλύφθηκαν κρυμμένα «μυστικά» των εικόνων, μη ορατά στο μάτι, προσδιορίστηκε επακριβώς η παθολογία της κάθε μίας και εφαρμόστηκε η κατάλληλη μέθοδος συντήρησης.

Για την αντιμετώπιση εξειδικευμένων προβλημάτων το Μουσείο συνεργάστηκε με έγκυρα ιδρύματα, όπως το Εργαστήριο Ανάλυσης Υλικών του Ινστιτούτου Πυρηνικής Φυσικής ΕΚΕΦΕ «Δημόκριτος», το Εργαστήριο Φυσικοχημικών Μεθόδων και Τεχνικών του Τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του ΤΕΙ Αθηνών και το Διαγνωστικό Κέντρο Έργων Τέχνης «Ορμύλια» του Ιερού Κοινοβίου του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στην Ορμύλια Χαλκιδικής.

Στα πέντε χρόνια που διήρκεσε η συντήρηση των εικόνων, οι συντηρητές του Μουσείου της Κορυτσάς εκπαιδεύτηκαν στις σύγχρονες μεθόδους διάγνωσης και συντήρησης εικόνων και ταυτόχρονα εξοικειώθηκαν με το σύνολο της λειτουργίας ενός σύγχρονου μουσειακού οργανισμού όπως το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, χάρη σε κυλιόμενο πρόγραμμα παραμονής στη Θεσσαλονίκη δύο συντηρητών ανά δύο μήνες. Τα θετικά αποτελέσματα αυτής της μετεκπαίδευσης είναι ήδη εμφανή, τόσο στον τρόπο εργασίας των συντηρητών όσο και στην εν γένει λειτουργία του Μουσείου της Κορυτσάς.

Η έκθεση

Στην έκθεση παρουσιάζονται 72 από τις εικόνες που συντηρήθηκαν, οι οποίες χρονολογούνται από τον 14ο έως τον 19ο αιώνα. Οι εικόνες προσφέρουν στον επισκέπτη ένα πανόραμα της θρησκευτικής ζωγραφικής που αναπτύχθηκε στις ορθόδοξες κοινότητες της Αλβανίας στη διάρκεια αυτών των έξι αιώνων, αντιπροσωπεύοντας ένα πλήθος καλλιτεχνικών τάσεων: την τέχνη της εποχής των Παλαιολόγων (14ος αι.), του εργαστηρίου της Καστοριάς (15ος αι.), των ζωγράφων της Κρήτης (16ος αι.), των ζωγράφων που προέρχονταν από χωριά της Ηπείρου και της Μακεδονίας (17ος αι.), την τάση της επιστροφής στα παλαιολόγια πρότυπα που καλλιεργήθηκε κυρίως στα μοναστήρια του Αγίου Όρους (18ος αι.), τις επιδράσεις από τη δυτικοευρωπαϊκή τέχνη κυρίως μέσα από την ευρεία κυκλοφορία χαρακτηριστικών.

Άλλωστε, οι εικόνες αποτελούν τόσο καλλιτεχνικές όσο και ιστορικές μαρτυρίες για την καταγωγή και την παιδεία των ζωγράφων τους, για τις επιθυμίες, τις οικονομικές δυνατότητες και τις εικονογραφικές προτιμήσεις των αφιερωτών τους. Οι ελληνικές επιγραφές τους πιστοποιούν την ισχύ της ελληνικής παιδείας και γλώσσας τόσο στους ζωγράφους όσο και στους παραγγελιοδότες των εικόνων, ανεξαρτήτως εθνικότητας. Μέσω αυτών ανιχνεύεται η δραστηριότητα μεγάλων μοναστηριών, η συντεχνιακή οργάνωση αλλά και η οικονομική άνθηση των ορθόδοξων κοινοτήτων της Αλβανίας.

Οι εικόνες του 14ου-15ου αι. προέρχονται κυρίως από την περιοχή της Κορυτσάς και μάλιστα από τα ασκητήρια της Μεγάλης Πρέσπας, γύρω από την οποία αναπτύχθηκε την εποχή εκείνη ένας ιδιότυπος αναχωρητισμός με ίδρυση ασκητηρίων σε δυσπρόσιτα παραλίμνια σπήλαια. Οι μεταβυζαντινές εικόνες καλύπτουν έναν ευρύτερο γεωγραφικό χώρο προέλευσης, με βορειότερο όριο τα Τίρανα, και αποδεικνύουν τη συνέχιση της βυζαντινής παράδοσης στη θρησκευτική ζωγραφική των Βαλκανίων μετά την οθωμανική κατάκτηση, με την ορθόδοξη πίστη να αποτελεί τον συνδετικό ιστό μεταξύ των υπόδουλων λαών. Οι εικόνες αποκαλύπτουν ακόμη την κινητικότητα και τις διαδρομές των ζωγράφων μέσα στις απέραντες περιοχές της οθωμανικής επικράτειας, καθώς πολλοί από αυτούς είναι γνωστοί και από έργα τους στην Ελλάδα, τη FYROM, τη Βουλγαρία, μέχρι την Ουγγαρία και τη Ρουμανία.

Η έκθεση υιοθετεί έναν πρωτότυπο τρόπο παρουσίασης, επιδιώκοντας να συνδέσει τις εικόνες με τον φυσικό τους χώρο, τα μοναστήρια και τους ναούς από όπου προέρχονται. Για τον σκοπό αυτό επιστρατεύτηκαν οι νέες τεχνολογίες, με τη βοήθεια των οποίων παρουσιάζονται ακόμη οι τόποι εργασίας και οι διαδρομές των ζωγράφων σε ολόκληρη τη νοτιοανατολική Ευρώπη, από την Κύπρο μέχρι τη Βενετία και ως τις παραδουνάβιες ηγεμονίες.

Ο κατάλογος

Την έκθεση συνοδεύει εμπειριστατωμένος κατάλογος 210 σελίδων με πλούσια εικονογράφηση, το περιεχόμενο του οποίου αποτελεί συμβολή στην επιστημονική έρευνα. Την εισαγωγή, όπου παρουσιάζεται η θρησκευτική ζωγραφική στην Αλβανία από τον 10ο έως τον 19ο αιώνα, υπογράφει ο Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκός Παναγιώτης Βοκοτόπουλος, ενώ τα λήμματα των εικόνων συνέταξε η Δρ. Ευγενία Δρακοπούλου, Κύρια Ερευνήτρια στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. Την επιστημονική επιμέλεια του καταλόγου είχε η Διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού Δρ. Αναστασία Τούρτα. Η υψηλή ποιότητα και η καλαισθησία της έκδοσης οφείλονται στις εκδόσεις ΚΑΠΟΝ. Στην έκδοση του καταλόγου συνέβαλε το Ίδρυμα Ι. Φ. Κωστόπουλου.